

Hraničné Petrovice, foto: Jana K. Kudrnová.

KAREL POLANECKÝ

Česká podpora jádra za klimatickou záclonou

Na první pohled by se mohlo zdát, že klimatické hnutí v České republice může slavit. Zákon „o opatřeních k přechodu České republiky k nízkouhlíkové energetice“ prochází Poslaneckou sněmovnou vysokou rychlostí, a dokonce jsou k němu svolávány mimořádné schůze. Názvem to připomíná antifosilní zákon, který řadu let prosazovaly české ekologické organizace Velkou výzvou. Ovšem hned vymezení základních pojmů zákona, kde je stanoveno, že nízkouhlíková výroba elektřiny musí být vybavena jaderným reaktorem, nás vyvede z omylu. Rychlé snižování rizik spojených s globální změnou klimatu není jeho cílem.

Předložením zákona reaguje ministerstvo průmyslu na skutečnost, že energetické společnosti do svých podnikatelských plánů jaderné elektrárny nezařazují. Investičně vysoce náročný projekt, jakým každá výstavba jaderného reaktoru je, navíc s významným rizikem růstu nákladů během stavby,

se na současném energetickém trhu neprosadí. Energetická koncepce státu není pro finanční ředitele směrodatným dokumentem. Také zahraniční příklady ukazují, že jaderné projekty vznikají pouze za podmínky garance výkupní ceny nebo jiné ekonomické podpory ze strany státu.

My na to máme

Stojí za povšimnutí, že vláda v návrhu zákona přistupuje k podpoře jaderné energetiky vysloveně furiantsky. Jako první způsob podpory je v zákoně fixována možnost poskytnutí výhodné státní půjčky pro investory jaderných elektráren. Stát ovšem — vzhledem k dlouhodobě deficitnímu rozpočtu — nebude půjčovat ze svého. Proto je zarážející, že zákon neobsahuje omezení, která by se vztahovala na míru zadlužení nebo na ratingové hodnocení úvěrové spolehlivosti České republiky. Stovka miliard na jadernou elektrárnu by tak mohla ohrozit možnost státu levně si půjčovat za jiným účelem. Nezbyvá než doufat, že příští vlády budou k půjčkám na reaktory přistupovat s rozmyslem, zákon je totiž limitovat nebude.

Ještě více diskutabilní jsou pravidla pro podporu formou garantované výkupní ceny. Ta má podle zákona zajistit investorovi návratnost vložených prostředků a přiměřený zisk. Ani v tomto případě zákon nestanoví žádný horní limit pro garantovanou výkupní cenu. Tu pochopitelně v důsledku zaplatí spotřebitelé elektřiny a například britská zkušenost s garantovanou cenou pro novou jadernou elektrárnu Hinkley Point ukazuje, že levné to nebude — při spuštění elektrárny dostane provozovatel za elektřinu zhruba o 70 procent více ve srovnání s dosahovanou horní hladinou velkoobchodní ceny za poslední období.

Vzhledem ke zkušenostem s výstavbou jaderných elektráren v posledních letech je zarážející, že v pravidlech podpory není popsáno řešení situace v případě prodražení projektu. Poslední projekty v evropských zemích (Finsko, Francie, Slovensko) přitom aktuálně stojí přibližně trojnásobky původních rozpočtů. Není zřejmé, zda se při prodražení projektu budou měnit parametry smluv, případně navyšovat půjčky. Není využita varianta pevné smlouvy s investorem, která by zaručila, že případné prodražení projektu bude řešeno mezi investorem a dodavatelem. To by přitom dávalo státu určitou jistotu — podpora ze strany vlády by se v tomto případě ne navyšovala nad rámec smlouvy uzavřené mezi státem a investorem. Zákon neobsahuje ani podmínku, že pro poskytnutí podpory musí mít investor povinnost doložit existenci funkčního referenčního projektu.

Nízkouhlíková energetika zapláče

Po přečtení předchozích odstavců může čtenáře napadnout, že popsaný postup sice není standardní, ale chceme-li snížit emise skleníkových plynů, je nezbytné podporovat zdroje, které nahradí fosilní paliva. Nelze popřít, že dosaďadní pokusy o znevýhodnění spalování fosilních paliv

(především povinnost nakupovat emisní povolenky) zabírají pomalu a změnu energetického trhu zatím nezařídily. Jaderné ani obnovitelné zdroje konkurenci starých uhelných elektráren nedokážou převálcovat.

Hlavní problém spočívá v tom, že zmiňovaný zákon, a vlastně celá vládní strategie, neřeší potřebnou rychlou transformaci energetiky od fosilní k dekarbonizované. Zmiňovaný zákon a navrhovaná podpora může přispět ke zprovoznění jednoho velkého jaderného bloku kolem roku 2040 — za předpokladu, že nedojde k mnohaletému zpoždění jako ve Finsku nebo ve Francii. To je z hlediska potřeby nahradit uhelné elektrárny málo.

Právě zaměření se na podporu jádra odsouvá na vedlejší kolej využití obrovského potenciálu obnovitelných zdrojů, především oživení celého odvětví větrných elektráren, které sice v řadě zemí rychle roste, ale v České republice od konce roku 2013 přešlapuje na místě — při vší úctě k těm, kdo navzdory obtížným podmínkám dokázali několik nových projektů postavit. Vláda sice Sněmovně předložila novelu zákona o podporovaných zdrojích, která má rozvoj větrných elektráren odblokovat, ale ta poslušně čeká ve frontě a sotva bude do voleb projednána.

Co jiného zbývá?

Má vůbec Česká republika na vybranou? Jistě může zvolit také německou (rakouskou, dánskou, švédskou, portugalskou a tak dále) cestu postavenou na rozvoji obnovitelných zdrojů. Nový jaderný blok by kolem roku 2040 začal vyrábět zhruba 8,9 terrawatthodiny (TWh) elektřiny ročně. Rozvoj výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů přitom může do roku 2030 zajistit produkci 5,3 TWh z nových větrných a 4,9 TWh z nových fotovoltaických elektráren. K roku 2040 jsou již obnovitelné zdroje schopny vyrobit o 11,9 TWh větrné a o 11,6 TWh fotovoltaické elektřiny více než dnes. Uvedené odhady jsou převzaty z materiálů Komory obnovitelných zdrojů.

Že by ale byla obnovitelná varianta příliš drahá? Výkupní cena pro obnovitelné zdroje s velkým výkonem (větrné farmy, velkoplošné solární elektrárny) se v posledních letech v Evropě soutěží v aukcích — garanci získá investor, který podá nejnižší nabídku. Výsledky aukcí se liší podle konkrétních projektů a lokalit, v posledních měsících skončila aukce na pevninské větrné elektrárny v Polsku na výkupní ceně 45 eur na jednu megawatthodinu (MWh), v Řecku na 57 eurech. V Německu skončila únorová aukce u pevninských větrných elektráren na ceně 61,8 eura, u velkých solárních elektráren na 50 eurech. Troufnu si tvrdit, že investor nových Dukovan bude

chtít garantovanou cenu výrazně vyšší, minimálně 80 eur za MWh, a to by zůstal hodně pozadu za kolegy ve Velké Británii.

Že by obnovitelná varianta vyžadovala velké investice do akumulace elektřiny nebo záložních plynových elektráren? To je pravda. Ovšem jaderné elektrárny též potřebují doplnit špičkovými zdroji. Technologie pro využití obnovitelných zdrojů a akumulaci elektřiny mají ovšem ve srovnání s jadernými elektrárnami jednu podstatnou výhodu — jejich cena s postupujícími roky klesá.

Že není možné vystačit jen se slunečními a větrnými elektrárnami? Stejně tak není rozumné potenciál obnovitelných zdrojů zazdívat, rychlé snížení emisí při zachování současné úrovně spotřeby se bez nich neobejde. Ze zahraničních příkladů je zřejmé, že do energetické soustavy lze integrovat daleko větší podíl obnovitelných zdrojů, než odpovídá aktuálnímu stavu v České republice. Až postavíme celé odvětví na nohy, budou obnovitelné velmoci o kus dál i v případě akumulace nebo technologie Power to Gas (výroba

syntetického metanu s využitím přebytků elektřiny z obnovitelných zdrojů).

Do deseti let a do dne

Zkusím nahlédnout do budoucnosti: Evropa se nevzdá úsilí srazit emise skleníkových plynů do roku 2030 a cena povolenky významně naroste. Uhlé elektrárny začnou jedna po druhé ukončovat provoz. Země s rozvinutým sektorem obnovitelných zdrojů to bez problémů zvládnou. Česká republika bude vzpomínat, že v roce 2020 připravovala zákon pro stavbu Dukovan.

Autor je energetickým expertem Hnutí DUHA. Kontakt: karel.polanecky@hnutiduha.cz.

Článek vznikl díky spolupráci s Heinrich-Boell-Stiftung.

HEINRICH BÖLL STIFTUNG
PRAHA
Česká republika | Slovensko | Maďarsko | Chorvatsko

LA LUPA / Kristýna Hájková

Rovnost (ne)znamená stejnost

Feminismus je široké hnutí, které zahrnuje řadu směrů a proudů. Podle některých autorů je přesnější mluvit ne o *feminismu*, ale o *feminismech*. Vedle řady současných proudů se historie feminismu obvykle dělí do tří vln a v rámci druhé vlny se vedla debata o rovnosti a odlišnosti, která sice už ustoupila jiným tématům, ale i dnes je potřebné si ji připomenout. Občas se objevují neinformované výkřiky, že feminismus volá po unifikaci mužů a žen. Rovnost, základní požadavek feminismu, ovšem nutně neznamená stejnost. Genderové role mužů a žen se proměňují a feminismus nabízí prostor i pro to, abychom si byli rovni, ale zároveň mohli být jiní.

Debata o rovnosti a odlišnosti ve feministickém hnutí probíhala asi od roku 1980. Argumenty byly vedeny ze dvou pozic, jednak ze strany feminismu rovnosti, jehož hlavní tezí bylo, že ženy

mají právo být rovny mužům, a jednak ze strany feminismu odlišnosti, který pracoval s tvrzením, že ženy mají právo být od mužů odlišné. Feminismus rovnosti prosazoval rovné příležitosti, rovná práva, rovný přístup k práci a snažil se vytvořit genderově neutrální společnost. Feminismus odlišnosti prosazoval sociálně spravedlivé prostředí, v němž by ženy nebyly subjekty mužů definovaných hodnot a institucí, předstírajících univerzální platnost. Jeho představitelé volali po duálním světě, který by zahrnoval hodnoty jak mužské, tak ženské.

Už ve své době se oba proudy potýkaly s řadou námitek, které lze ve zkratce shrnout takto: feminismus rovnosti nedostatečně reflektuje fakt, že rovnost je často definována maskulinními kritérii, a feminismus odlišnosti může snadno maskovat nerovnosti mezi muži a ženami a ospravedlňovat

je odlišností. Nedá se říct, že by bylo mezi feministickými teoretiky dosaženo shody, každopádně dnes už spor feminismu odlišnosti a rovnosti není příliš živý. Pozornost se postupně přesouvala k jiným otázkám, začaly se řešit například individuální odlišnosti mezi ženami a propojenost genderu s jinými sociálními kategoriemi, až se nakonec zrodil intersekcionalní feminismus (viz minulá La Lupa). Feminismus stále nabízí celou řadu názorových pozic a občas bývá zkratkovitě odmítán jako celek, i když je možné si vybrat, který proud budeme zastávat. Byť je dobré mít na paměti námitky a důsledky, které jednotlivé feministické směry přinášejí.

Autorka je doktorandka na Katedře sociologie, andragogiky a kulturní antropologie na FF UP v Olomouci.